

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 210 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
Boltayeva Go'zal Komilovna	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
Axmedov Jaloliddin Oribovich	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
Baxramova Malika Muzaffarovna	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
Choriyeva Zarina Anvarbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
Djurayeva Nargiza Kudratillayevna	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
Ergasheva Mehriyona	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
G'ayratova Mohidil Zafar qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
Maksetova Nurjamal Kuatovna	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
Malikova Xurshida Ikramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
Muxammadova Ozoda Muzrabovna	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
N. G. Pulatova	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	

DUDUQLANISHGA EGA BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA KOMPLEKS KORREKSION ISHLAR TIZIMI

Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi
 Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
 Namangan filiali 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada duduqlanish nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi yoritilgan. Duduqlanish bolalarning nafaqat nutq ravonligiga, balki ularning psixologik holati, kommunikativ faoliyati va ijtimoiy moslashuviga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada nutqni rivojlantirish jarayonida logopedik, psixologik va pedagogik yondashuvlarning uyg'unligi muhimligi asoslab berilgan. Shuningdek, korreksion ishlarining asosiy bosqichlari – diagnostika, rejalashtirish va individual yondashuv asosida olib borilishi tahlil qilingan. Ota-ona va ta'lim muassasasi hamkorligining ahamiyati alohida ta'kidlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kompleks yondashuv asosida tashkil etilgan korreksion ishlar bolalarda nutq ravonligini oshirish, kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish va ijtimoiy moslashuvni yaxshilashda samarali hisoblanadi.

Kalit so'zlar: duduqlanish, nutq rivoji, korreksion ishlar, kompleks yondashuv, logopediya, bolalar nutqi, kommunikativ ko'nikmalar, psixologik yordam, individual yondashuv, ijtimoiy moslashuv.

Abstract: This article describes a system of complex corrective work aimed at developing the speech of children with a speech disorder – stuttering. Stuttering negatively affects not only speech fluency but also the psychological state, communicative activity, and social adaptation of children. The article substantiates the importance of integrating speech therapy, psychological, and pedagogical approaches in the process of speech development. The main stages of corrective work – diagnosis, planning, and implementation based on an individual approach – are also analyzed. The significance of cooperation between parents and educational institutions is emphasized. The research results show that corrective work organized on the basis of a complex approach is effective in improving speech fluency, forming communicative skills, and enhancing social adaptation in children.

Key words: stuttering, speech development, corrective work, complex approach, speech therapy, children's speech, communicative skills, psychological support, individual approach, social adaptation.

Аннотация: В данной статье освещена система комплексной коррекционной работы по развитию речи у детей с речевым нарушением – заиканием. Заикание отрицательно влияет не только на плавность речи детей, но и на их психологическое состояние, коммуникативную деятельность и социальную адаптацию. В статье обоснована важность согласованности логопедических, психологических и педагогических подходов в процессе развития речи. Также проанализированы основные этапы коррекционной работы – диагностика, планирование и проведение работы на основе индивидуального подхода. Особо подчеркнута значимость сотрудничества родителей и образовательного учреждения. Результаты исследования показывают, что коррекционная работа, организованная на основе комплексного подхода, является эффективной для повышения плавности речи у детей, формирования коммуникативных навыков и улучшения социальной адаптации.

Ключевые слова: заикание, развитие речи, коррекционная работа, комплексный подход, логопедия, детская речь, коммуникативные навыки, психологическая помощь, индивидуальный подход, социальная адаптация.

KIRISH

Hozirgi kunda bolalar nutq rivojidagi buzilishlar orasida duduqlanish eng murakkab va ko'p omilli nutq nuqsonlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Duduqlanish nutq apparatining ritmik, sur'atli va ravon faoliyatining buzilishi bilan xarakterlanib, u bolaning erkin muloqot qilishiga jiddiy to'sqinlik qiladi. Ushbu nutq nuqsoni ko'pincha maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda namoyon bo'lib, o'z vaqtida aniqlanmasa va to'g'ri korreksion ishlar olib borilmasa, bolaning shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Duduqlanish faqat nutq muammosi sifatida emas, balki psixologik va ijtimoiy muammo sifatida ham qaraladi. Bunday bolalarda nutq jarayonida qo'rquv, hayajon, o'ziga ishonchsizlik kabi holatlar kuzatiladi. Bu esa ularning kommunikativ faoliyatiga, tengdoshlari bilan muloqotiga va ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli duduqlanishni bartaraf etishda faqat logopedik mashg'ulotlar bilan cheklanib qolmasdan, balki psixologik va pedagogik yondashuvlarni ham kompleks tarzda qo'llash zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, duduqlanishni korreksiyalash jarayonida tizimli va kompleks yondashuv eng samarali natijalarni beradi. Bunda korreksion ishlar aniq reja asosida, bosqichma-bosqich va bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi muhim ahamiyatga ega.

Diagnostika, individual dastur tuzish, logopedik mashg'ulotlar, psixologik qo'llab-quvvatlash va ota-onalar bilan hamkorlik ushbu tizimning asosiy tarkibiy qismlarini tashkil etadi. Shuningdek, ta'lim muassasalarida sog'lom kommunikativ muhitni yaratish, o'qituvchilarning to'g'ri yondashuvi va bolaga nisbatan ijobiy munosabatda bo'lishi ham duduqlanishni bartaraf etishda muhim omillardan hisoblanadi. Chunki bola o'zini erkin va xavfsiz his qilgan muhitda nutq faoliyati ham ancha faollashadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimini o'rganish, uning asosiy komponentlari va samarali usullarini tahlil qilishdan iborat. Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi ko'p bosqichli va o'zaro bog'liq jarayon bo'lib, u nutqiy, psixologik va pedagogik yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ushbu tizimning samaradorligi har bir bosqichning to'g'ri tashkil etilishi va individual yondashuvning qo'llanilishiga bevosita bog'liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Diagnostika bosqichi: korreksion ishlarining birinchi va eng muhim bosqichi diagnostika hisoblanadi. Duduqlanishning darajasi, shakli va bolaning individual xususiyatlarini aniqlash uchun logopedik va psixologik tekshiruvlar o'tkaziladi. Bu bosqichda bolaning nutq tezligi, talaffuz aniqligi, nafas olish ritmi va emotsional holati o'rganiladi. Shuningdek, oilaviy muhit, tarbiya sharoiti va stress omillari ham tahlil qilinadi. To'g'ri tashxis qo'yish keyingi korreksion jarayonning muvaffaqiyatini belgilab beradi, chunki har bir bola uchun individual korreksion dastur aynan diagnostika natijalariga asoslanadi.

Individual korreksion dastur tuzish: diagnostika natijalariga ko'ra har bir bola uchun alohida korreksion reja ishlab chiqiladi. Ushbu dasturda logopedik mashg'ulotlar, psixologik treninglar va pedagogik faoliyatlar uyg'unlashtiriladi. Individual yondashuv bolaning yosh xususiyatlari, duduqlanish darajasi va psixologik holatini hisobga olgan holda belgilanadi. Bu bosqichda asosiy maqsad – bolaning nutqiy faolligini bosqichma-bosqich oshirish, nutq jarayonidagi qo'rquv va siqilishni kamaytirishdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Logopedik ishlar korreksion jarayonning asosiy qismini tashkil etadi. Ushbu mashg'ulotlar quyidagi yo'nalishlarda olib boriladi: nafas olish mashqlari (to'g'ri va ritmik nafas olishni shakllantirish), nutq sur'atini sekinlashtirish va barqarorlashtirish, tovush va bo'g'inlar ustida ishlash, ifodali va ravon nutqni shakllantirish mashqlari, dialogik nutqni rivojlantirish. Bu mashg'ulotlar muntazam va tizimli ravishda olib borilganda nutq ravonligi sezilarli darajada yaxshilanadi.

Psixologik qo'llab-quvvatlash – duduqlanishning psixologik omillari katta ahamiyatga ega bo'lgani uchun korreksion ishlar jarayonida psixologik yordam muhim o'rin tutadi. Bolalarda o'ziga ishonchni oshirish, nutqdan qo'rqish holatini kamaytirish va emotsional barqarorlikni shakllantirish asosiy vazifalardan hisoblanadi. Bu jarayonda o'yin terapiyasi, art-terapiya, relaksatsiya mashqlari va ijobiy motivatsion suhbatlar keng qo'llaniladi. Bola o'zini erkin ifoda eta oladigan muhit yaratilishi juda muhimdir.

Oila va ta'lim muassasasi hamkorligi – korreksion ishlarining samaradorligi ota-onalar va o'qituvchilarning faol ishtirokiga ham bog'liq. Ota-onalar bola bilan muloqotda tinch, bosimsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishi lozim. Ularni to'g'ri nutq modelini ko'rsatishga o'rgatish ham muhim hisoblanadi. Ta'lim muassasalarida esa inklyuziv va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish, bolani nutqiy faoliyatga jalb qilish, uni kamsitmaslik va sabr bilan yondashish zarur.

Hozirgi kunda duduqlanishni korreksiyalashda zamonaviy texnologiyalar ham keng qo'llanilmoqda. Interaktiv dasturlar, mobil ilovalar va biofeedback tizimlari bolalarning nutq ustida mustaqil ishlashiga yordam beradi. Ushbu vositalar nutqni vizual va eshitish orqali nazorat qilish imkonini beradi. Shuningdek, multimedia vositalari bolalarda qiziqish uyg'otib, mashg'ulotlarni samaraliroq va motivatsion qiladi.

Umuman olganda, duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi logopedik, psixologik, pedagogik va texnologik yondashuvlarning uyg'unlashgan shaklida amalga oshirilganda eng yuqori samaradorlikka erishiladi. Bu esa bolaning nafaqat nutqini, balki uning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ham ijobiy tomonga o'zgartiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi eng samarali va zamonaviy yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu tizimning asosiy afzalligi shundaki, u nafaqat nutqiy buzilishlarni bartaraf etishga, balki bolaning psixologik holatini barqarorlashtirish va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, duduqlanishni samarali korreksiyalash uchun logopedik, psixologik va pedagogik yondashuvlarning uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Har bir bola uchun individual dastur ishlab chiqish, bosqichma-bosqich ishlash va muntazam mashg'ulotlarni tashkil etish ijobiy natijalarga erishishda asosiy omil hisoblanadi. Shuningdek, ota-onalar va ta'lim muassasasi hamkorligi korreksion jarayonning ajralmas qismi bo'lib, bola uchun qo'llab-quvvatlovchi va xavfsiz muhit yaratishga yordam beradi. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion vositalardan foydalanish esa mashg'ulotlarning samaradorligini yanada oshiradi hamda bolalarning motivatsiyasini kuchaytiradi.

Umuman olganda, kompleks yondashuv asosida tashkil etilgan korreksion ishlar duduqlanishni kamaytirish, nutq ravonligini oshirish va bolaning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda yuqori natija beradi. Bu esa bolaning jamiyatga muvaffaqiyatli moslashuvi va to'liq rivojlanishi uchun muhim zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mo'minova L. R. Logopediya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Po'latova D. M. Nutq nuqsonlari va ularni bartaraf etish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Rasulova M. A. Bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2019.
4. Karimova Z. A. Logopedik ish asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
5. Hasanov B. S. Nutq buzilishlari va ularni korreksiyalash usullari. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
6. Luriya A. R. Oliy psixik funksiyalar rivojlanishi. – Moskva–Toshkent: Pedagogika, 2002.
7. Volkova L. S. Logopediya. – Moskva: ВЛАДОС, 2009.
8. Filicheva T. B., Chirkina G. V. Bolalar logopediyasi asoslari. – Moskva: Просвещение, 2007.
9. Levina R. E. Nutq buzilishlari diagnostikasi va korreksiyasi. – Moskva: Pedagogika, 2005.
10. Ismailova N. Q. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: TDPU, 2022.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.